

Családi Összejövetel

A bal szélső én vagyok (Klein Rózsa), jobbról a harmadik a mama, balról az ötödik Henrik felesége, a hatodik pedig Henrik.

Máramarosszigeten két helyen laktunk. Az elsőre nem emlékszem, mert ott csak pár évig éltünk, nincs emlékem róla. Annyit tudok csak erről a házról, hogy a református egyház tulajdonában volt. A másik ház, amire már én is emlékszem, az a Rózsa utcában volt, és az már a miénk volt. A házunk nagyon szép volt, három szobánk volt, nagy kertünk és udvarunk.

Nálunk mindig cselédek voltak, általában kettő. Volt egy szakácsné, mert kellett főzni és vásárolni. Anyám az üzletben volt, nem tudott ránk főzni. Szobalány is volt, ő törődött a házzal. Ők vezették ketten a háztartást. A cselédek Máramaros megyéből voltak. Ha jól emlékszem, magyarul beszéltek.

Kóser háztartást vezetett anyám természetesen. A nagymamám meg pláne. A szakácsnő, az természetesen zsidó volt, így mindent tudott, amit a kóseriségről tudni kell. Nekünk viszont nem volt fräuleinünk, ahogy az más rokoncsaládban megvolt. Nekünk arra már nem tellett. Az én szüleim nem gyújtottak szombaton villanyt, jó zsidók voltak, és mindig volt egy cseléd aki meggyújtotta a szombati gyertyát [A szombati -- sábbáti -- gyertyákat pénteken, félórával a napnyugta előtt gyújtják meg, de természetesen nem a cseléd, hanem a ház asszonya, vagy ha nincs, akkor bárki más felnőtt zsidó személy. Szombaton, a három csillag megjelenése után a hávdálá-gyertyát gyújtja meg a családfő. -- A szerk.]. A szobalány nem volt zsidó. Ő rendezte a szombati dolgokat.

Volt mosónők is. Minden héten volt nagymosás. A mosónő nem volt zsidó, ott lakott Máramarosszigeten. Anyám nagyon nagy háztartást vezetett, hiszen hat gyerek volt a családban. A parasztok népviseletben jártak akkor Máramarosszigeten. A szakácsnő, a szobalány nálunk rendes levetett ruhákban járt.

Háziáldás (mezüze) volt az ajtónkon, ez akkor természetes volt a zsidóknál. Apámék rendszeren betartották a vallást, és nekünk is, gyerekeknek be kellett tartani. Máramarossziget nagyon nagy

hely volt, mikve is volt természetesen. Sokkal több zsidó élt ott, mint a közeli Szatmárnémetiben. Nagyon vallásos hely volt.

Mi otthon magyarul beszélünk. Németül is tudunk, de inkább a nagynénimék, akik nagyon gazdagok voltak, ők beszéltek jobban, mert ott volt német fräulein. Apám jiddisül is tudott. Én is tudtam, a testvéreim is tudtak, de mi otthon magyarul beszélünk. Hallomásból tanultam meg, meg voltak olyan rokonok, akik nem tudtak olyan jól magyarul. Velük jiddisül beszélünk. Én ma is tudok, beszélem a jiddis nyelvet, csak nincs kivel.

Apám minden ünnepet és zsidó szokást megtartott. Megtartottuk természetesen a széderestét, ami két napig zajlott. Apám rendezte, ő olvasta fel a Hágádát, a fiútestvéreim segédletével. A két bátyám tanult héberül, mert akkor a fiúkat küldték külön tanulni a héderbe. A lányokat nem küldték. A szédereste nálunk héberül ment. A szöveget le is fordította apám a bátyáimmal, hogy mi is megértsük. Ami előírás volt, azt mind betartotta apám. Húsvéti ételeket főzetett anyám. Anyám mindent betartatott, ami az ünnepi előírásokat illette. Külön húsvéti edényeink voltak, a padláson tartottuk őket. Ilyenkor ki lettek cserélve az edények, a két konyhai stelázi el volt teljesen változtatva. A padlásról hozták le a bátyáim az edényeket, emlékszem.

A Hanukát is mindig megtartottuk. Játsoztunk a trenderlivel, és mézet ettünk. Fánkot is sütöttünk. Ezt a zsidó szakácsnő csinálta.

Hosszúnapkor böjtöltünk. Én még most is, százévesen is böjtölök. Amíg kislány voltam, addig nem kellett, de nagyobb korban már böjtöltünk. Ilyenkor be volt zárva az üzlete apámnak, és elmentünk a zsinagógába. Egész nap ott voltunk. Szagolgattuk a szegfűszeges almát, ezt anyám csinálta mindig.

A sátoros ünnepekre jól emlékszem, mert nekünk nagy kertünk és udvarunk volt. Az udvaron csinálták meg a sátrat minden évben apámék a fiútestvéreimmel. Úgy emlékszem, hogy nádból volt az oldalfala. Meg is volt az nálunk, a padláson. Az ünnepkor apámék lehozták, és minden évben fölállították. Sátoros ünnepekkor ott ebédeltünk a sátorban. A reggeli és a vacsora nem itt volt, hanem a lakásban. Föl volt díszítve a sátor papírdíszekkel. Vágtunk papírból figurákat, meg papírdekliből.

Ezeket mi csináltuk, lányok anyámmal. Anyámnak és apámnak a testvérei is segítettek. Egész nagy rokonság jött ilyenkor hozzánk. Később már nem emlékszem. Mert én jöttem-mentem.

Volt Máramarosszigeten sakter is, mi is ott vágattuk a baromfit.